

PRODISCAT

DISLEXIA DETEKTATZEKO ETA JARDUTEKO PROTOKOLOA HEZKUNTZA- ESPARRUA

Argitaratzailea:

Departament d'Ensenyament de
la Generalitat de Catalunya.

Egilea:

Col·legi de Logopedes de Catalunya –
CLC

HEZIKETA ZIKLOETAKO ETA
BATXILERGOKO ETAPA

Heziketa-zikloetan eta batxilergoan dislexiaren adierazleak detektatzeko protokoloa

Ikaslearen izena Ikasturtea

Jaiotze-data Balorazio-data.....

ETAPA	ITEMAK	BA	EZ
HEZIKETA-ZIKLOAK ETA BATXILERGOA	Aspektu orokorrak		
	1. 1. Irakurtzeko eta idazteko zailtasunak dituzten familia-aurrekariak dauzka		
	2. Errendimendu kognitiboaren eta akademikoaren arteko aldea ikusten da		
	3. Ahozko eta idatzizko lanaren arteko alde nabarmena dago.		
	4. Irakurmenaren eta ahozko ulermenaren arteko aldea antzematen da.		
	5. Ahaleginaren eta emaitzen arteko aldea dago		
	6. Errendimendu akademiko aldakorra du.		
	Aspektu espezifikoak		
	7. Hitz egiten duenean lexikoa erabiltzeko zailtasunak ditu.		
	8. Sintetizatzea kosta egiten zaio.		
	9. Diskurtso-arintasun eskasa du.		
	10. Ahalegin handia egin behar du ahozko zenbait kontsigna gogoan hartzeko.		
	11. Jendaurrean irakurtzea saihesten du.		
	12. Errendimendu eskasa du aukera anitzeko probetan.		
	13. Irakurketa ez da zehatza.		
	14. Informazioaren sintesia ez zuzena edo osatugabea egiten du.		
	15. Irakurketa-arintasun eta eraginkortasun eskasa du.		
	16. Ez du irakurtzea atsegin.		
	17. Nahiko idazkera irakurtezina du.		
	18. Ortografia-akatsak egiten ditu: arauak jakin arren ez ditu aplikatzen.		
	19. Etengabeko ortografia-akatsak egiten ditu.		
	Testuak antolatu gabe idazten ditu, inkoherenteak eta gaizki kohesionatuta.		
	21. Adierazpen idatzia saihesten du		
	22. Erantzun idatziak pobreak eta amaitu gabeak dira.		
	23. Morfosintaxia eskas menderatzen du.		
	24. Testu-iruzkinak egituratzea kosta egiten zaio.		
	25. Atzerriko hizkuntzak bereganatzeko zailtasunak ditu.		
	26. Formula fisikoak, kimikoak eta matematikoak memorizatzeko zailtasunak ditu.		
	27. Hartzten dituen apuntean laburrak, sinpleak eta eduki gutxikoak izan ohi dira.		
	28. Enuntziatu idatziak interpretatzean akatsak egiten ditu.		
	29. Lan-ohiturak falta zaizkio.		
	30. Gutxi ahalegintzen dela ematen du.		
	31. Ez da oso efizientea lana antolatzen eta planifikatzen.		
	32. Liburuak ahazten zaizkio edo galtzen ditu.		
	33. Arreta-zailtasunak dauzka		
	34. Ikasteko autonomia eskasa agertzen du.		
	35. Atsekabe akademiko nabarmena du: notak ez dira trebetasunen neurrikoak.		
36. Denbora asko ematen du eskolako lanetan eta emaitzak eskasak dira.			
37. Ezegonkortasun emozionala agertzen du			

Oharrak

EMAITZEN INTERPRETAZIOA

- **Beltzez** dauden itemetako baiezeko erantzunak arrisku handiaren adierazle dira eta esku-hartzea eskatzen dute.
- Gainerako itemetako baiezeko erantzunak (beltzez ez daudenak) sintomak areagotu ditzaketen loturiko zailtasunen adierazle dira eta esku-hartzeko estrategiak planifikatzerakoan kontuan hartu beharko dira.

HEZIKETA-ZIKLOETAKO ETA BATXILERGOKO IKASLEENTZAKO JARRAIBIDEAK

ORIENTABIDE OROKORRAK

- Etapa honetan ikasleak dagoeneko DISLEXIA diagnostikoa izan beharko luke..
 - Hala ez bada eta irakasle/tutoreak hizkuntza idatziko gaitasunean arazo garrantzitsuak antzematen baditu (bai irakurtzean, bai idaztean) behaketa-protokoloa osatu beharko du eta, beharrezkoa bada, diagnostiko diferentziala eduki Dislexia-nahasmena baztertzeko edo berresteko.
 - Hizkuntza idatzian zailtasunak berresten badira, ikasgai bakoitzean ikaskuntza bermatzeko beharrezkoak diren egokitzapen metodologikoak egin beharko dira., nahiz eta ikasleak hizkuntza idatziaren baliabideak hori lortzeko bitarteko gisa eskura izan ez.
 - Hirugarren esku-hartze maila gomendatzen da:
3. esku-hartze mailak egokitzapen pertsonalizatua eskatzen du curriculumeko edukietarako sarbidea izateko eta baita, zenbait kasutan, horiek egokitzea ere. Beraz, banakako programa (BP) batez arituko ginateke; modu intentsiboan burutuko litzateke, beharrezkoa den denbora-tartean, ikasle dislexikoari konpentsazio-estrategiak eta baliabideak emateko eta curriculumeko helburuak lortzea bermatzeko.

ESKU-HARTZE ESPARRUA	JARDUNAK
PERTSONA LA	<ul style="list-style-type: none"> • Ikasleari bere zailtasunen berri dugula jakinaraztea, berarekiko interesa dugula eta ikaskuntza-prozesuan lagunduko diogula, ikaskideek adina aukera izan ditzan. • Ikasleak dituen zailtasunak aitortzeak ez du esan nahi bere ardurez salbuestea. • Hizkuntza idatzian zailtasunak izatea ulertzeak frustrazioa, estresa, presioa eta nekea eragin ditzake eta horrek ikaslea egokiak ez diren jarrerak hartzera eraman dezake. • Auto-estimua bultzatzea eta ondo egiten dena jendaurrean aitortzea. • Ikasleak bere zailtasunak porrot gisa bizi ez ditzan beharrezkoak diren ekintza guztiak abiarazi. • Besteen aurrean lotsagarri utz dezaketen egoerak saihestu.
FAMILIA ARTEKOA	<ul style="list-style-type: none"> • Familiaren inplikazioa bilatu behar da: zailtasunen berri eman eta ikastetxean bere seme-alabaren aurrerabidea errazteko jarraituko diren estrategiak eta jarraibideak ezagutarazi.
SOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> • Ikasgelan eta ikasle guztiekin aniztasunarekiko errespetua landu behar da.
ESKOLA	<ul style="list-style-type: none"> • Irakaskuntza-talde osoa aho batez eta modu koordinatuan aritzen dela zaindu curriculumeko ikasgaietan beharrezkoak diren egokitzapen metodologikoak egiteko. Tutorea da arduraduna. • Irakaskuntza-talde osoari ikaslearen nahasmenaren berri eman eta bestelako zailtasunak lotuta izan ditzakeela, emozionalak, jokabidezkoak, ikaskuntzakoak... • Irakaskuntza-taldeari jakinarazi dislexiak ez diela curriculumeko ikasgaiei bakarrik eragiten, antolaketa eta planifikazioaren moduko bestelako alderdiei ere baizik.

ESTRATEGIA METODOLOGIKO	ZER EGIN?
Irakasleak ikaslearen aurrean duen jarreraz	<ul style="list-style-type: none"> • Aintzat hartu behar da dislexia daukaten ikasle gehienak ahalegindu egiten direla baina ez dutela nahi bezalako emaitzarik lortzen eta horregatik interesa eta arreta galtzen dituztela. Dislexia duen nerabeak emaitza aldakorak izaten ditu. Exijentzia handiagoa dakarten iruzkinak saihestu. • Malguak izan behar gara bere defizitari loturikoan: lehenago bazekizkien gauzak ahaztu, ortografia-akats asko izan zituen.... • Besteen aurrean lotsagarri utz dezaketen egoerak saihestu.
Jarraibideak emateko moduz	<ul style="list-style-type: none"> • Jarraibide idatziak argiak eta zehatzak izan behar dira. Idatzizko jarraibide luzeegiak erabiltzea saihestu eta urrats askotan zatitu.
Euskarriez	<ul style="list-style-type: none"> • Curriculumeko edukiak euskarri ezberdinetan aurkeztu: bisualak eta entzunezkoak (eskemak, mapa kontzeptualak, Power Point, dokumentalak, pelikulak, arbel digitala horma-irudi interaktiboekin...). • Ikasleari IKTen erabilera erraztu (irakurgailu informatikoak, ...). • Liburu digitalizatuak erabili.
Aintzat hartu beharreko beste hainbat alderdi	<p>Indartzeak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutoretza-ekintza jarraitua dago ikaskuntza berriekiko interesa eta motibazioari eusteko. <p>Trebetasunak irakatsi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikaskuntza-trebetasun erabilgarri eta transferigarriak garatzen zentratu behar da, beharrezkoa ez den eta ikasleak ezin gogoan har dezakeen informazio asko eman ordez. • Ikaskuntza adierazkorra eta bizipenezkoa sustatu. • Ikaslea erabilgarriagoak zaizkion estrategiak eta baliabideak pentsatzera bultzatu. <p>Metakognizioa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helburua ikaslea bere zailtasunez jabetzea da, konpentsazio- eta autoerregulazio-estrategiak aplikatu ahal izan ditzan.
Hizkuntza idatziaren ikaskuntzaz:	<p>Arintasuna eta zehaztasuna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arreta hitzak dekodifikatzen jartzeak ez duela ulermena ezbaian jartzen egiaztatu behar dugu. • Irakasleak bere borondatearen kontra jendaurrean irakurtzea saihestu. <p>Hitz teknikoak edota berriak irakatsi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Testu bat irakurtzen lagundu, agertzen den hitz berrien esanahia erraztuz. • Testuak bere irakurketa-errendimendura egokitzen saiatu, laburragoak eta ikaslearen araberako hitzekin. • Testuak ikasleak aurrez dituen ezagueren arabera aukeratu. Zailtasunik nabarmenak agertuz gero, hautabidezko ariketak eman. • Irakurriko dituen hitzen esanahia ezagutzea erraztu eta hitz berriak deduzitzen eta ulertzen ikasi. <p>Ulertzen irakatsi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Irakurketaren aurreko ezaguerak aktibatu. • Predikzio- eta galdera-inferentziak egiten lagundu. • Irakurketari buruzko irakurri aurreko elkarrizketa erabili. • Ulermena irakurketa-prozesu osoan zehar kontrolatu, ez irakurketaren amaieran bakarrik. <p>- Adierazpen idatzia irakatsi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipologia ezberdinetako testuak eskemen bitartez egituratzen irakatsi (deskribapena, narrazioa, esposizioa...) • Txantiloia eman, konektore, adberbio, adjektibo eta abarrekin, testu idatziak egituratzen laguntzeko. • Bere idazkerako akats ortografiko guztiak sistematikoki ez zuzendu. • Liburuko enuntziatuak orrian berriro idatzi beharra saihestu. • Jarduerak amaitzeko denbora gehiago eman. • Egindako lanak ordenagailuaren eta testu-zuzentzailearen laguntzaz aurkeztea ahalbidetu. • Apunteak programa informatikoekin hartu eta egin ditzala erraztu.

DOIKETAK ETA EGOKITZAPNEAK	ZER ERRAZTU BEHAR DEN
Eskola-inguruaz	<ul style="list-style-type: none"> • Gela barruan duen kokapena aintzat hartu behar da eta ikaslea irakaslearengandik gertu egon dadin saiatu. • Ahal dela, hobe da distrakzio-elementuak saihesten saiatzea. • IKTak erabili proiektuen edo lanen ebaluazio-probetako eta entrega-datetara sartu ahal izateko. Egun gutxian azterketak ez pilatzea gomendatzen da.
Ebaluazio-lanez	<ul style="list-style-type: none"> • Irakaskuntza-taldea modu koordinatuan aritu behar da azterketak egiteko, proiektuak edo lanak entregatzeko datak aurreikusteko, gainjarri ez daitezen eta denboran sakabanatuta gera daitezen. • Azterketen datak aurrerapenaz jakinarazi. • Azterketa hasitakoan enuntziatuak ahoz irakurtzea behar ote duen galdetu. • Azterketa batean oso galdera luzeak eta galdera irekiak, ideiak antolatzea eskatzen dutenak, saihesten saiatu eta idatziz ordenatuta adierazi. Hobe da galdera zehatzak erabiltzea. • Azterketak eta lanak bere edukiaren arabera ebaluatu (ez formaren arabera). • Azterketak ahoz edo formatu bisualagoaz egiteko aukera aztertu. • Azterketako galderak marrazki edo grafikoen bitartez erantzuteko aukera eman. • Azterketetako ortografia-akatsek amaierako nota jaistea saihestu. • Zuzenketetan, gorria ez diren beste kolore batzuk erabili (ikasleek kolore hori porrotarekin lotu dezakete). • Dakiena frogatzeko behar duen denbora eman eta ez presaka eta modu zaindu gabean aritzera behartu egitekoak denbora jakin batean amaitzeko. • Azterketako galderak idatzita eman, sekula ez diktatuta. • Ebaluatzeko hautabideak planeatu eta aintzat hartu (lanak, proiektuak, lan-koadernoak, etab.). • Ikasleak gainditutako ebaluazioak dauzkan ikasgaietako proba orokorrak egitea saihestu. • Azterketan zalantzarik izanez gero galdetzeko modua eman. • Erantzun anitzeko azterketak saihestu.
Curriculumeko material ezberdinez	Egokitzapenak
<p>1. Gaztelania eta euskal hizkuntza:</p> <p>a</p> <p style="text-align: right;">Irakurket</p> <p style="text-align: right;">Idazketa</p> <p style="text-align: center;">Testu baten ulermena</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Irakurmena askotan dekodifikazio-zailtasunek baldintzatzen dutela jakitun izan. • Irakurtzeko zailtasunek hiztegi teknikoak zabalitzea baldintzatzen dute. <ul style="list-style-type: none"> • Enuntziatuak ulertu dituela egiaztatu. • Irakurtzeko behar duen denbora eman. • Edukiari garrantzi handiagoa eman formari baino (ortografia, egituraketa, etab.). • Bi hizkuntzen arteko interferentziak edukitzea ulertu (euskara-gaztelania) • Bere testu idatziak nahasiagoak izango direla onartu eta ahoz osatzeko aukera eman. • Informaziorik garrantzitsuena aurki dezakeen paragrafoak nabarmendu. • Aukera anitzeko edo erantzun irekiko galderak saihestu. • Testuaren audio-grabazioa edukitzeko modua eman, irakurmen-azterketetan, edo irakurgailu digitalak erabili. • Testuak irakurtzeko denbora gehiago eman.

<p>- Derrigorrez irakurri beharreko liburuak:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Derrigor irakurri beharreko liburuak gutxiagotu edota behar bezala aukeratu, formatua eta nerabearen interesa aintzatu hartuz. • Irakurmena modu egituratuan ebaluatu (zatika, atalka...). • Azterketan testu-liburua edo aurrez egindako materiala kontsultatzeko aukera eman. • Eduki zientifiko handiko liburuen irakurketa erraztu aurrez laburpena, eskemak, etab. emanaz.
<p>2. Matematikak</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Formulak eskura edukitzen utzi, bai gelan, baita azterketetan ere. • Aintzat hartu behar da problemak ondo planteatu eta ebatz ditzakeela baina prozeduran akatsak egin eta horrek problemaren amaierako emaitzari eragingo diola. • Garrantzitsua da ariketak ikaslearekin batera errepasatzea, emaitzak egiaztatzeko.
<p>3. Atzerriko hizkuntza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Irakurketa irakurgailu informatikoen bitartez erraztu. • Ahozko ekoizpena lehenetsi. • Ikasleari, azterketetan, kontsultatzen utzi: gramatika-egiturako arauak, aditz-denbora ezberdinen eskemak ... • Hiztegia murriztu. • Derrigor irakurri beharreko liburuak bere mailara egokitu.
<p>4. Beste hainbat ikasgai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ikasgaiako hiztegi espezifikoa aurreratu. • Galdera zehatzak eta erantzun laburrekoak egin. • Enuntziatu edo testu batean hitz gakoak identifikatu eta azpimarratu. • Hiztegi espezifikoa murriztu. • Adierazpen idatziko eta ortografia-akatsak aintzat ez hartu azterketa zuzentzerakoan. • Ikasleari ikasketa-teknikak eta ikasteko estrategiak gomendatu, eskola-errendimendua eta ikasketa-autonomia hobetzeko. • Enuntziatu edo testu bateko hitzak eta kontzeptu gakoak identifikatzea eta azpimarratzea sustatu eta erraztu. • Ikasleari ikasgaiaren berezko hiztegia erabiltzea ahalbidetu, azterketaren unean. • Testuak ekoizteko informazioa egituratzen laguntzeko txantiloak edo ereduak eman. • Azterketa idatziak ahozko beste batzuekin osatu.